

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2015

VERBRUIKERSTUDIES

PUNTE: 200

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 18 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit SES vrae.

VRAAG	INHOUD	PUNTE	TYD (MINUTE)
1	Kortvrae (alle onderwerpe)	40	20
2	Die Verbruiker	20	20
3	Voedsel en Voeding	40	40
4	Kleding	20	20
5	Behuising	40	40
6	Entrepreneurskap	40	40
TOTAAL		200	180

2. ALLE vrae is VERPLIGTEND.
3. Nommer die vrae korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
4. Begin ELKE vraag op 'n NUWE bladsy.
5. Jy mag 'n sakrekenaar gebruik.
6. Skryf slegs in swart of blou ink.
7. Gee aandag aan spelling en sinskonstruksie.
8. Skryf netjies en leesbaar.

VRAAG 1: KORTVRAE

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommer (1.1.1–1.1.18) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.19 C.

1.1.1 'n Uitsluitingsklousule in 'n kontrak:

- A Wanneer een party nadelig in die ooreenkoms beïnvloed word.
- B Iemand nie te blameer of skuldgevoelens het indien die persoon nie sy ooreenkoms nakom nie.
- C Sluit in aanspreeklikheid vir beskadigde goedere wat aan die verbruiker verskaf is.
- D Wanneer een party die inhoud verander sonder toestemming van die ander party.

(1)

1.1.2 'n Voorbeeld van direkte bemerking.

- A 'n Besigheid nader iemand om 'n donasie te skenk
- B 'n Vertoning van 50%-uitverkoop in die winkelveenster
- C 'n Losblaaie advertensie in 'n tydskrif of koerant
- D Betaal aanlyn vir goedere met jou kredietkaart

(1)

1.1.3 Voorlopige belasting is:

- A Belasting wat betaal word op dieselfde tyd as inkomste wat dit verdien word.
- B Twee paaielemente word per jaar betaal wat gebaseer is op geskatte belasting inkomste.
- C Belasting word op die voorsiening van goedere en dienste betaal.
- D 'n Enkele bedrag aan die einde van die belastingjaar betaal word.

(1)

1.1.4 Die volgende is voorbeelde van indirekte belasting:

- A Invoerbelasting, TV-lisensie, LBS en eiendomsbelasting
- B Omgewingsheffing, voorlopige belasting, WVF en hengellisensie
- C LBS, BTW, WVF en dividende belasting
- D BTW, aksynbelasting, motorlisensie en brandstofheffing

(1)

1.1.5 Vaste rentekoers op krediet is ...

- A die bedrag wat geskuld word fluktueer oor die tydperk van die lening.
- B wat bereken word op die oorspronklike bedrag van die lening.
- C die lener vereis dieselfde hoeveelheid rente per maand vir die tydperk van die lening
- D rente op die bedrag plus rente op datum wat bereken word.

(1)

- 1.1.6 Watter kombinasie van voordele hou met die eet van 'n lae GI-dieet verband?
- 1 Beter gewigbeheer
 - 2 Energie word gou opgebruik
 - 3 Beheer lae bloedsuiker
 - 4 Voorsien vinnige energie
 - 5 Behou energievlakke
 - 6 Vinnige styging in bloedsuikervlakke
- A 1, 3 en 5
B 2, 3 en 6
C 1, 4 en 5
D 2, 4 en 6 (2)
- 1.1.7 'n Voorbeeld van lae GI-voedsels:
- A Weetbix, waatlemoen en witbrood
B Veselvlokkies (All Bran Flakes), piesangs en lekkers
C Volgraan Pronutro, appelsap en patats
D Gekookte beet, ertjies en ryskoekies (1)
- 1.1.8 Die bestanddeel in die sous wat op pasta bedien word en NIE vir 'n laktose-intolerante persoon geskik is NIE:
- A Rooirissie, uie, brokkoli en room
B Margarien, meel en cheddarkaas
C Uie, hoender, tamaties en hoenderaftreksel
D Sampioene, tamaties, basiliekruid pesto en tofu (1)
- 1.1.9 'n Stabiliseerder word by 'n kitspoeding gevoeg om ...
- A dit 'n egalige, gladde konsistensie te gee.
B te voorkom dat die vet galsterig word.
C te voorkom dat die vloeistowwe skei.
D die groei van die mikroörganismes te vertraag. (1)
- 1.1.10 Watter van die volgende behandeling is geskik vir gastro-enteritis?
- A Geniet versnaperings soos melkpoeding en jogurt.
B Geskikte drankes soos vrugtesappe en koffie.
C Fyngedrukte piesang op roosterbrood kan vir ontbyt geëet word.
D Sterk kerrie op bruinrys wat met aandete bedien word. (1)
- 1.1.11 'n Voedselverwante siekte wat sy naam verkry vanaf die bakterieë wat aktief in die dunderm van diere is ...
- A *E-coli*.
B Hepatitis A.
C disenterie.
D tuberkulose. (1)

- 1.1.12 'n Kort beskrywing van retrospektiewe modes:
- A Die rigting waarna mode beweeg
 - B 'n Pas geproduseerde kledingstuk
 - C 'n Styl wat gou verskyn en dan gou weer verdwyn
 - D Duplisering van kledingstukontwerpe van 'n vorige tydperk (1)
- 1.1.13 'n VERKEERDE feit in verband met eko-mode wanneer 'n produk vervaardig is:
- A Gebruik bestaande materiaal en verwerk dit in 'n nuwe kledingstuk.
 - B Die aarde se natuurlike hulpbronne word nie opgebruik of permanent beskadig nie.
 - C Stel kinders aan om families te help wat finansieel sukkel.
 - D Is nie gebleik deur die gebruik van skadelike chemikalieë nie. (1)
- 1.1.14 'n Ekonomiese faktor in die verandering van modes:
- A Jong volwassenes hou die modeneigings dop.
 - B Modeneigings verander vinnig – maand tot maand, weens die invloed van die media.
 - C Kleedstowwe het spesiale eienskappe wat nuwe eienskappe aan die kledingstuk verleen.
 - D Die kredietfasiliteite wat beskikbaar is, moedig verbruikers aan om klere te koop. (1)
- 1.1.15 Die tipe versekering wat uitgeneem word om die struktuur van die huis te dek:
- A Lewensversekering
 - B Huiseienaarsversekering
 - C Verbandbeskermingsversekering
 - D Huisinhoudsversekering (1)
- 1.1.16 Die regering bied 'n behuising-... vir die lae-inkomste groep om te help om 'n huis te bekom.
- A subsidie
 - B kollateraal
 - C behoefte
 - D aflewering (1)
- 1.1.17 Kies 'n gewenste universele ontwerpkenmerk van 'n vrieskas:
- A Maklik om skoon te maak en 'n tydvertragsmeganisme
 - B Geen vooraf skoonmaak is nodig en aanraakkontroles
 - C Handvatsels hoog en vlekbestande afwerking
 - D Maklik om die binnekant skoon te maak en verstelbare rakke (1)

1.1.18 Kies die korrekte kombinasie van stellings met betrekking tot voorbeelde van aanvangsbehoefte vir 'n besigheid wanneer jy van die huis af werk.

- 1 Apparaat en voldoende spasie vir voorraad
- 2 Perseel om te huur en 'n motor
- 3 Elektrisiteittoevoer en administratiewe fasiliteite
- 4 Kapitaal en beginvoorraad
- 5 Maandelikse versekeringskoste en deurlopende instandhoudingskoste
- 6 'n Kasregister en addisionele personeel om die besigheid uit te brei

- A 1, 3 en 4
 B 2, 5 en 6
 C 1, 4 en 5
 D 2, 3 en 6

(1)

1.2 Kies 'n voedselverwante siekte uit KOLOM B wat by die bestuur van die verwante siekte in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–G) langs die vraagnommer (1.2.1–1.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.2.6 H.

KOLOM A BESTUUR	KOLOM B SIEKTE
1.2.1 Vermyn oortollige hoeveelheid proteïene wat kalsium van die bene onttrek om die sure te neutraliseer met vertering	A Anemie
1.2.2 Verhoog die vitamien C-inhoud met die absorpsie van yster	B Hoë bloedcholesterol
1.2.3 Gebalanseerde voedselinname regdeur die hervoedingsproses te verseker	C Hoë bloeddruk
1.2.4 Verminder die kilojoule inname deur klein hoeveelhede voedsel in te neem	D Osteoporose
1.2.5 Verminder sout en verhoog die kalium en magnesium-inname	E Koronêre hartsiekte
	F Anorexia nervosa
	G Vetsug (obesiteit)

(5 x 1) (5)

- 1.3 Kies die stadium in die mode-siklus in KOLOM B wat by die beskrywing in KOLOM A pas. Skryf slegs die korrekte letter (A–E) langs die vraagnommer (1.3.1–1.3.3) in die ANTWOORDEBOEK neer byvoorbeeld 1.3.4 F.

KOLOM A BESKRYWING	KOLOM B STADIUM
1.3.1 Kledingstukke word gekopieer, en deur massaproduksie vir gewone persone bereik dit die hoogtepunt van populariteit	A Begin
1.3.2 Innoverende style ontwerp deur jong SA ontwerpers en word deur modeleiers gedra	B Opgang
1.3.3 Die modestyle verdwyn wanneer die nuwe modegolf alreeds begin het	C Hoogtepunt
	D Afname
	E Verouderd

(3 x 1) (3)

- 1.4 Uit die onderstaande lys, identifiseer DRIE negatiewe impakte wat nagemaakte handelsname op die plaaslike ekonomie het. Skryf slegs die letters (A–F) langs die vraagnommer (1.4) in die ANTWOORDEBOEK.

- A Nagemaakte goedere ontnem die ekonomie van doeanebelasting en belasting
- B Geregistreerde handelsmerke begin met nagemaakte produkte en lei tot verkope wat miljoene werd is
- C Geen kompetisie in die mark in die areas waar nagemaakte produkte teen laer pryse populêr is nie
- D Verkope van wettige produkte skep werk
- E Die beeld van die handelsnaam is beskadig en die oorspronklike vervaardiger verloor inkomste
- F Die verbruikers is lojaal aan die nagemaakte produkte, weens die goeie kwaliteit van die produkte

(3)

- 1.5 Kies die korrekte antwoord vir die volgende stellings uit die korrekte letter van die onderstaande lys van woord(e). Skryf slegs die letters (A–F) langs die vraagnommer (1.5.1–1.5.3) in die ANTWOORDEBOEK, byvoorbeeld 1.5.4 G.

- A Oordragskoste
- B Deposito
- C Verblyfreg
- D Trustees
- E Huurkontrak
- F Lening

- 1.5.1 Die kontrak wat die huurvoorwaardes vir beide die eienaar en die huurder stipuleer.
- 1.5.2 Die finansiële ooreenkoms waarmee wie iemand die reg het om in 'n huis of woonstel te bly.
- 1.5.3 Die komitee wat is vir die dag-tot-dag bestuur van 'n kompleks verantwoordelik.

(3)

- 1.6 Uit die onderstaande lys, identifiseer DRIE punte wat met die Verbruikersprysindeks (VPI) in Suid-Afrika (SA) en inflasie verband hou. Skryf die letters (A–F) langs die vraagnommer (1.6) in die ANTWOORDEBOEK.

- A Inflasie is 'n proses van aanhoudende afname in pryse van die meeste goedere en dienste
- B Om inflasie te meet, kyk ons hoeveel die VPI verhoog het in persentasie terme oor 'n gegewe periode
- C Die lewenskoste verhoog elke jaar as gevolg van styging in voedselpryse, elektrisiteit en brandstof om maar 'n paar voorbeelde te noem
- D Inflasie verhoog die koopkrag van geld soos pryse verhoog
- E Die VPI word gemeet deur die gemiddelde prys van sekere goedere wat op 'n maandelikse basis deur besighede gekoop word
- F Die styging van inflasie is op die VPI gebaseer

(3)

- 1.7 Uit die onderstaande lys, identifiseer DRIE aspekte in verband met voorraadkontrole. Skryf slegs die letters (A–F) langs die vraagnommer (1.7) in die ANTWOORDEBOEK.

- A Oorbevoorrading sodat die produksieproses nie daal nie
- B Maak seker dat daar genoeg materiaal vir produksie is
- C Bestel voorraad net voordat dit benodig word sodat dit nie ophoop in die stoorkamer nie
- D Het 'n stelsel om rekord te hou van apparaat wat vermis word
- E Hou die stoorarea georganiseerd en netjies om maklik te kontroleer
- F Om kontrolering makliker te maak moet klein onderdele nie aangehou word nie

(3)

[40]

VRAAG 2: DIE VERBRUIKER

2.1 Verduidelik TWEE verskille tussen *swartmarkgoedere* en *grysgoedere*. (2)

2.2 Lees die onderstaande gevallestudie en beantwoord die vrae wat volg.

Janice wil 'n rekening by 'n welbekende kettingwinkel oopmaak. Sy het 'n advertensie gesien wat aandui dat nuwe rekeninghouers R200,00 klerebewys sal ontvang as hulle R800 met hul eerste aankope bestee. Janice het 'n kontrak uitgeneem om die winkelkaart te ontvang.

2.2.1 Wat is 'n *kontrak*? (2)

2.2.2 Verskaf aan Janice advies waarvan sy as 'n verbruiker bewus moet wees wanneer dit by die teken van 'n kontrak kom. (3 x 1) (3)

2.2.3 Verduidelik die terme:

(i) Kontrakbreuk (2)

(ii) Nietig (2)

2.2.4 As Janice nie die uitstaande bedrag by die ooreengekome datum betaal nie, sal die winkel rente op die rekening vra.
Die formule wat gebruik word, is $(\text{repokoers} \times 2,2) + 10\% \text{ p.j.}$

Wat word met die *repokoers* (herkoopkoers) bedoel? (2)

2.2.5 Janice sal waarskynlik vir die klere dieselfde tyd volgende jaar meer betaal, weens inflasie.

(i) Definieer *inflasiekoers*. (2)

(ii) Gee die impak wat inflasie oor die algemeen vir die verbruiker inhou. (5)

[20]

VRAAG 3: VOEDSEL EN VOEDING

3.1 Lees die onderstaande uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

Behalwe dat dit ryk is in gesonde oplosbare vesel, bied hawermout 'n verskeidenheid ander nutriënte wat gesondheid bevorder.

Hawermout bied die volgende voordele:

1. Komplekse koolhidrate soos hawermout verlaag nie net die risiko van hartsiekte nie, maar verlaag die risiko van beroerte en sekere kankersoorte en help om die bloeddruk te verlaag.
2. Die spesifieke tipe vesel wat in hawermout gevind word en help om die bloedsuikervlakke te kontroleer, het 'n impak op die bloedsuikervlakke en mag die risiko met die ontwikkeling van tipe 2-diabetes verminder.
3. Selenium versterk die immunititeit
4. Wanneer dit kom by sterk tande en bene, is fosfor wat ook in hawermout gevind word dit net so belangrik soos kalsium.
5. Hawermout voorsien vitamien B wat help om stres te verminder en om immunititeit op bou.
6. Net soos ander heelgrane, is hawermout ook 'n goeie bron van magnesium.
7. Hawermout is 'n goeie bron van proteïene wat die metabolisme opbou en mag met gewigsverlies help.
8. Hawermout bevat yster, wat help om die immuunstelsel op te bou en kollageen te produseer.

[Artikel aangepas uit *Suid-Afrikaanse Joernaal van Natuurlike Medisyne*]

- 3.1.1 Vind DRIE risikofaktore van koronêre hartsiektes in die artikel. (3)
- 3.1.2 Wat word met die woord "*Komplekse*" bedoel, wat in Punt 1 genoem word? (2)
- 3.1.3 Hoë bloedcholesterolvlakke mag lei tot hartaanvalle of beroerte.
- (i) Wat is *cholesterol*? (2)
- (ii) Verduidelik die effek wat oplosbare vesel in hawermout op cholesterolvlakke het. (2)
- (iii) Cholesterol bou in die wande van are oor 'n tyd op. Verduidelik die effek wat dit op die are sal hê wat later tot 'n hartaanval kan lei. (5)
- 3.1.4 Behalwe 'n hartaanval, noem TWEE ander siektes/komplikasies as gevolg van hoë bloeddruk. (2)
- 3.1.5 Gee TWEE minerale in die artikel wat voordelig vir die beheer van hoë bloeddruk deur 'n persoon se dieet sal wees. (2)
- 3.1.6 Verduidelik wat *tipe 2-diabetes* is (Punt 2). (3)

3.1.7 'n Gesonde immuunsisteem is essensieel in die beheer van 'n persoon wat aan MIV/Vigs lei. Noem en bespreek DRIE nutriënte wat belangrik is in die dieet van 'n Vigs-pasiënt om hul immuniteit te versterk. Bespreek ook elkeen se rol in die versterking van die immuunstelsel. Moenie die drie nutriënte wat in die artikel genoem word, gebruik nie. (3 x 2) (6)

3.1.8 As 'n persoon sekere simptome soos opgeblasenheid, moegheid, ekseem, prikkelbare derm ensovoorts het dan is daar 'n moontlikheid van gluten intoleransie. (dit bevat hawermout)

(i) Noem die siekte wat met glutensensitiwiteit geassosieer word. (1)

(ii) Verduidelik hoe die voering van die dunderm beskadig word wanneer die liggaam nie gluten kan verteer nie. (2)

3.2 “Die potensiële gevare van GGO debat is baie ooglopend en is ver van verby. Dit is tyd dat Suid-Afrikaanse verbruikers meer bewus word deur met hulle voete vir gesondheid en die omgewing te stem.”

3.2.1 Waarvoor staan die afkorting GGO? (2)

3.2.2 Die bogenoemde stelling impliseer dat daar negatiewe gevolge van GGO-voedsel is. Omskryf die effek van GGO op die natuurlike omgewing en vergelyk dit met die positiewe aspekte van organiese boerdery vir die ekonomiese omgewing. (8)
[40]

VRAAG 4: KLEDING

4.1 Lees die volgende uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

GROEN IS IN ONS JEANS

Ons is op pad om die mees volhoubare denimhandelsnaam in die Suidelike Halfrond te word. Ons het met die WWF-SA en *Green House* saamgespan om die mees 'groen' manier te vind om ons jeans te vervaardig. Ons Re-FIT en herwinbare jeans word van tuisgemaakte 100%-Afrikakatoen gemaak en gebruik nou 67% minder water en 62% minder energie in die wasproses as die tradisionele metode met zero skadelike chemikalieë. Ook ons herwinbare mansjeans word van vesels gemaak wat van nie minder as 12 plastiekbottels vervaardig is. Om slegs ons RE jeans te dra help jy om drasties die aantal plastiekbottels, wat op die vullishoop beland, te verminder.

[Bron: Woolworths Magazine, Lente 2014]

4.1.1 Verduidelik die term “herwinbaar” soos in die uittreksel aangehaal. (2)

4.1.2 Gee 'n term wat “Afrikakatoen” beskryf en motiveer jou antwoord deur na die inligting in die artikel te verwys. (3)

4.1.3 Hoe sal die herwinning van plastiekbottels tot die vermindering van die koolstofvoetspoor van poliësterveresel bydra? (2)

4.2 Herwinning is een manier om klere te hergebruik. Stel TWEE ander maniere voor hoe klere hergebruik kan word. (2)

4.3 Besigheidsomgewingwerksdrag

Gee TWEE voordele vir die werknemers van Spur-restaurante wat die bogenoemde klere dra. (2)

- 4.4 Jou vriendin gaan 'n nuwe werk begin as 'n persoonlike assistent by 'n top firma en sy moet professioneel lyk. Sy het die onderstaande kleres vir die eerste dag gekies.

Evalueer die geskiktheid van die bogenoemde uitrusting met betrekking tot die volgende areas (punte) wanneer gepaste besigheidsomgewingkleredrag gekies word. Gee haar ook addisionele advies vir elk van die punte hieronder.

- 4.4.1 Kies van basiese kleure vir die uitrusting (3)
- 4.4.2 Kies van geskikte formele drag (3)
- 4.4.3 Kies van geskikte bykomstighede (3)

[20]

VRAAG 5: BEHUISING

5.1 Lees die onderstaande stelling.

Koop of huur ... dit berus grotendeels by wat jy in die lewe wil hê en watter risiko's jy bereid is om te waag. Om te huur mag baie aantreklik lyk in die korttermyn, maar om deur te druk en die druk te verwerk in die kort- en mediumtermyn, mag jou meer bevrediging en sekuriteit op die lange duur besorg.

Weeg die voordele om te koop of te huur op deur te verwys na die bogenoemde stelling. Gee nog ander VYF voordele verbonde aan koop. (8)

5.2 “Verkoopskommissie, hoë oordragskoste, regsfooie en verbandkoste kos baie en kan maklik die prys van eiendom met 20% verhoog. Finansiële beplanners stel voor dat die huis vir omtrent so agt jaar gehou word ten einde dit die moeite werd te maak voordat jy verkoop.”

Verduidelik die volgende onderstreepte kostes wat in die aanhaling verwys word.

5.2.1 Oordragskoste (2)

5.2.2 Regsfooie (3)

5.2.3 Verbandkoste (4)

5.3 Vergelyk die volgende implikasies met die aankoop van eiendom volgens die voltitel- en deeltiteleienaarskap. Tabuleer jou antwoord soos volg:

	ASPEK	VOLTITEL-EIENAARSKAP	DEELTITEL-EIENAARSKAP
5.3.1	Maandelikse heffing		
5.3.2	Instandhoudingskoste		
5.3.3	Verandering aan die buitekant van die huis		

(6)

5.4 Om 'n huis te bou is 'n ander opsie as om te huur of te koop. . Skryf 'n paragraaf en gebruik die sinne hieronder in die korrekte volgorde om die stelling te illustreer.

- Kies 'n kontrakteur/bouer
- Doen aansoek om huislening
- Koop 'n erf
- Nader 'n argitek om die huisplan op te trek

(4)

5.5 Gee die naam van die sertifikaat wat bevestig dat jy tevrede is met die nuwe huis en die sleutel aanvaar tot jou nuwe huis en dat dit tot jou tevredenheid gebou is. (2)

- 5.6 Verbruikers moet gebruik maak van apparaat wat meer omgewingsvriendelik is. Bestudeer die tabel wat die ontwerpkenmerke van 'n tuimeldroër uitlug en beantwoord die vrae wat volg.

ONTWERP KENMERK	BESPREKING
9 kg kapasiteit	'n Groot gesin se wasgoed kan op een slag gewas word.
A++ energie gradering	Energiedoeltreffend
Siklus: Ekovriendelik siklus of Spoed siklus	Hittepomp-tegnologie maak droog teen 'n laer temperatuur. Vir vinnige resultate – hittepomp-tegnologie gebruik 50% minder energie – minder kreukels, dus minder om te stryk. Bespaar tyd – tot 30%.
Droograk	Vir plat op die rak, geen wentelinge nodig nie. Geskik vir delikate stowwe of drafskoene wat minder geraas meebring.
Sensor droog	Sensormonitors meet die vog in die klere in elke siklus, verminder energie verbruik met 15%.
Droogheidsvlakke <ul style="list-style-type: none"> • strykgereed • gereed • gereed om te dra 	Hou altyd kledingstuk klam – vergemaklik stryk.
LED dromlig	Sien maklik wat jy laai en uithaal. Geen kouse word agtergelaat.
Outo-skoonmaak	Spoel water deur kondensor sodat die pluisstukkies deurgespoel kan word. Wanneer pluus akkumuleer in die kondensor sal die lugsirkulasie en droogkapasiteit verminder en dit sal dus energieverbruik verhoog.

5.6.1 Energieverbruik

- (i) Verwys na die bespreking van die modesiklus-eienskap in die tabel.
Identifiseer TWEE voorbeelde van menslike energieverbruik waarna in die bespreking verwys word. (2)
- (ii) Watter nie-menslike verbruik van energie word verwys na in die bespreking op outo-skoonmaak met spesifieke verwysing na energie-gebruik? (1)

5.6.2 Energiebesparing

Brei uit hoe die volgende aanhalings uit die besprekings in die tabel lei na die genoemde eienskap as energie besparing gelys word.

- (i) 'n Groot gesin kan sommer al die wasgoed op een tyd was. (2)
- (ii) Meet die vog van die klere in elke siklus. (2)

- 5.6.3 Hierdie is 'n kondensor-droër wat die vog in die wasgoed vasvang met koue lug en die water wat gevorm word, uitgepomp word. Lewer kommentaar oor hoe hierdie tipe tuimeldroër die kweekhuiseffek verminder. (2)

- 5.6.4 Gee TWEE verbruikersverantwoordelikhede in verband met die garansie (waarborg). (2)

[40]

VRAAG 6: ENTREPRENEURSKAP

6.1 Lees die onderstaande gevallestudie en beantwoord die vrae wat volg.

Loyisa het besluit om 'n besigheid vir mansklere te begin. Hierdie idee het hom getref toe hy eendag gesukkel het om 'n pak waarvan hy hou en kon bekostig vir 'n funksie te kry. Hy het 'n groei aanlyn ervaring vir manne beoog waar hulle pasmaat pakke en hemde sou kon bestel sowel as om advies oor die styl te verkry. Hy het eers 'n mentor gekry, toe het hy marknavorsing gedoen om 'n besigheidsplan op te stel. Hy het 'n klein vertoonkamer in sy huis opgestel sodat mans kon inkom en een-tot-een advies kry en die produkte sien.

Sy mentor het hom hierdie advies gegee:

1. Weet watter tipe besigheid jy wil hê.
2. Hou die klante as middelpunt van jou fokuspunt.
3. Ken jou passie, dit sal jou help om suksesvol te wees.
4. Werf personeel van topgehalte.
5. Sukses begin met goeie besigheid strategieë.
6. Goeie bemaking en strategie vir 'n handelsnaam sal veroorsaak dat die betaalde advertensies deur mondelinge oordrag en sosiale media vervang word.

Vyf jaar later het sy besigheid uitgebrei en is nou by 'n punt waar dit winsgewend en volhoubaar is. In 'n onlangse onderhoud het hy die punte gestel:

- Dit verg tyd en harde werk om 'n besigheid te bou.
- Ek hou daarvan om vir myself te werk en om die vryheid te hê om kreatief te wees en terselfdertyd ander mense te help.
- My grootste bate is my vermoë om te motiveer en altyd hard aan die visie te werk.

- 6.1.1 Identifiseer VIER menslike vaardighede in die bogenoemde gevallestudie wat daarop dui dat Loyiso 'n suksesvolle entrepreneur is. (4)
- 6.1.2 Wat word die met die frase '*winsgewend en volhoubaarheid*' bedoel? (3)
- 6.1.3 Identifiseer uit die eerste paragraaf woord(e) wat die volgende in die bemakingstrategieë verteenwoordig:
- (i) Produk (2)
 - (ii) Plek (2)
 - (iii) Persone (2)
- 6.1.4 Loyisa moes 'n *produkspesifikasie* opstel. Beskryf die term. (3)
- 6.1.5 Brei uit op Punt 2 van die mentor se advies. Bring in jou bespreking beide verbruiker aanklank van die produk sowel as kliëntediens/verhoudinge. (4 x 2) (8)

6.1.6 Gee DRIE redes waarom personeel opleiding belangrik is om te verseker dat die personeel top kwaliteit diens verskaf. (Punt 4 van sy mentor se advies.) (3)

6.1.7 Gee TWEE ander tipe media behalwe elektroniese media (Punt 6), wat Loyisa vir sy besigheid op kan staatmaak. (2)

6.2 Julia het 'n klein huis-gebaseerde besigheid en werk 5 dae per week van 8:00 tot 13:00. Sy maak 60 produkte om te verkoop elke week. Toon alle bewerkings vir die volgende vrae:

Die onderstaande tabel gee die finansiële syfers vir die week.

KOSTES	PRYS	KOSTE	PRYS
Rou materiaal vir 60 produkte	R1 120,00	Advertering	R50,00
Verpakking vir 60 produkte	R120,00	Administrasie-koste	R60,00
Vervoer	R60,00		

6.2.1 Wat is die oorhoofse koste vir die week? (2)

6.2.2 Bereken die verkoopprijs vir 1 produk met 'n winsmarge van 50% (wins). (5)

6.2.3 Verduidelik die term *beste verkoop scenario*. (2)

6.2.4 Wat is die doel van finansiële uitvoerbare-studie voordat 'n besigheid begin word? (2)

[40]

TOTAAL: 200

